

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 28 februari 1941 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående viss ändring i lagen om förskottering av underhållsbidrag till barn.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 161 i första kammaren av herr *Linderot* samt nr 209 i andra kammaren av herrar *Persson* i Stockholm och *Hagberg* i Luleå.

I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts »att riksdagen måtte besluta en sådan ändring i 'Lagen om förskottering av underhållsbidrag till barn' att de avdragsfria taxerade inkomstbeloppen höjas för ensam moder till 1 200 kronor i ortsgrupp I, till 1 600 kronor i ortsgrupp II och till 2 000 kronor i ortsgrupp III samt för moder till barn från föregående äktenskap eller utom äktenskap, som är gift eller omgift, för makarnas gemensamma taxerade inkomst till 1 800 kronor i ortsgrupp I, 2 250 kronor i ortsgrupp II och 2 700 kronor i ortsgrupp III».

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för denna hemställan, får utskottet hänvisa till motionerna.

Jämlikt *lagen den 18 juni 1937 (nr 383) om förskottering av underhållsbidrag till barn* äger barn, vars fader enligt rättens beslut eller skriftligt, av två personer bevittnat avtal är pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till barnet, att, sedan förfallodag för bidraget förflutit utan att bidraget guldits, under vissa villkor av allmänna medel erhålla förskott å bidraget, s. k. bidragsförskott (1 §). Bidragsförskotten beviljas och utbetalas av barnavårdsnämnden, därvid utbetalning sker månadsvis (3 och 11 §§). Bidragsförskotten äro graderade efter de i lagen om folkpensionering avsedda ortsgrupperna samt utgå med ett årligt belopp av 240 kronor i ortsgrupp 1, 300 kronor i ortsgrupp 2 och 360 kronor i ortsgrupp 3; har moder vårdnaden om två eller flera till bidragsförskott berättigade barn, reduceras emellertid nämnda belopp. För tiden till och med den månad, under vilken barn fyller två år, ökas bidragsförskottet med ett årligt belopp av 60 kronor. Överstiger moderns årsinkomst 600 kronor i ortsgrupp 1, 800 kronor i ortsgrupp 2 och 1 000 kronor i ortsgrupp 3, eller har modern, därest hon är gift, tillsammans med sin make en årsinkomst överstigande 900 kronor i ortsgrupp 1, 1 125 kronor i ortsgrupp 2 och 1 350 kronor i ortsgrupp 3, minskas bidragsförskottet med sju tiondelar av års-

inkomsten, i vad den överstiger sagda belopp. Hava makarna att försörja barn under sexton år, som icke är berättigat till vare sig barnbidrag eller bidragsförskott, skall det för vederbörande ortsgrupp sist angivna inkomstbeloppet ökas med 100 kronor för varje sådant barn (4 § 1 mom.). Har barn inkomst, som ej härrör från dess eget arbete, skall den på barnet belöpande andelen av bidragsförskottet minskas med nämnda inkomst (5 § 2 mom.). Bidragsförskott må icke utgå med högre belopp än barnets fader enligt rättsens beslut eller avtal är skyldig att utgiva till barnets underhåll. Bidragsförskott skall icke utgå, därest beloppet av detsamma icke uppgår till 60 kronor för år räknat (4 § 4 mom.). Såsom inkomst, vilken enligt 4 § skall läggas till grund för beräkning av bidragsförskott, anses det för vederbörande senast till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt taxerade beloppet. Härvid skall emellertid iakttagas, att därest i detta belopp inräknats värdet av fri kost och fri bostad, sammanlagda värdet av dessa förmåner icke må vid inkomstens beräkning uppskattas högre än till 200 kronor i ortsgrupp 1, 300 kronor i ortsgrupp 2 och 400 kronor i ortsgrupp 3 (5 § 1 mom.). För lämnat bidragsförskott inträder den barnavårdsnämnd, som utgivit förskottet, å vederbörande kommuns vägnar i barnets rätt till underhållsbidrag gentemot fadern (17 §). Utgift för bidragsförskott bestrides, i den mån ersättning ej kunnat uttagas av den underhållsskyldige, till tre fjärdedelar av statsverket och till en fjärdedel av den kommun, vars barnavårdsnämnd beviljat förskottet (20 §).

I de fall, som i *lagen den 18 juni 1937 (nr 382) om barnbidrag* närmare angivas, utgår av allmänna medel barnbidrag till upphålle och uppfostran åt barn, vars föräldrar, adoptivföräldrar, fader, adoptant eller adoptants make avlidit, eller vars fader, styvfader, moder, adoptant eller adoptants make är arbetsoförmögen (1 § första stycket). Ärenden rörande barnbidrag handläggas av pensionsstyrelsen och pensionsnämnderna (3 §). Barnbidragen äro graderade efter de i *lagen om folkpensionering* avsedda ortsgrupperna. Bidragen utgå därjämte med något högre belopp till föräldralösa barn än till andra barn. För föräldralösa barn utgöra bidragsbeloppen för år räknat 300 kronor i ortsgrupp 1, 360 kronor i ortsgrupp 2 och 420 kronor i ortsgrupp 3. För andra barn utgöra motsvarande belopp 240, 300 och 360 kronor, varvid emellertid reducering sker med hänsyn till antalet barn, så att beloppet för två barn ej fullt uppgår till dubbla bidragsbeloppet för ett barn o. s. v. För icke föräldralösa barn minskas därjämte barnbidraget med hänsyn till moderns eller den arbetsoförmögnes årsinkomst. Överstiger denna 600 kronor i ortsgrupp 1, 800 kronor i ortsgrupp 2 och 1 000 kronor i ortsgrupp 3, eller har den arbetsoförmögne, därest han är gift, tillsammans med sin hustru en årsinkomst överstigande 900 kronor i ortsgrupp 1, 1 125 kronor i ortsgrupp 2 och 1 350 kronor i ortsgrupp 3, minskas sålunda barnbidraget med sju tiondelar av årsinkomsten, i vad den överstiger sagda belopp (5 §). Inkomsten uppskattas i överensstämmelse med de grunder, som

angivas i 7 § lagen om folkpensionering; i denna paragraf stadgas bland annat, att i fråga om beräkning av inkomst för fastställande av tilläggs-pension årsinkomsten utgör all den inkomst, som någon skäligen kan antagas komma att tillsvidare årligen åtnjuta. Jämväl inkomst, som barnet självt åtnjuter, kan, därest inkomsten ej härrör från dess eget arbete, verka reducerande på barnbidragsbeloppet (6 §). Kostnaderna för barnbidrag bestridas av staten och kommunerna (14 §).

Förslag till ovannämnda båda lagar framlades av Kungl. Maj:t i proposition nr 276 till 1937 års riksdag. Lagförslagen, vilka utarbetats på grundval av vissa förslag av 1934 års barnpensioneringssakkunniga (statens off. utr. 1936: 6 och 1936: 47), överensstämde — med visst i detta sammanhang betydelseöst undantag beträffande förslaget till lag om barnbidrag — med nu gällande lagstiftning i ämnet.

Det i förevarande motioner berörda spörsmålet behandlas i propositionen under rubriken »Inkomstgränser och avdrag för inkomst» (sid. 68—74).

De sakkunnigas betänkanden i denna del hade i huvudsak följande innehåll.

Enligt 1913 års lag om allmän pensionsförsäkring var rätten till pensions-tillägg för barn på sådant sätt beroende av föräldrarnas inkomst, att från det högsta barntillägget, 102 kronor, skulle dragas $\frac{9}{10}$ av det belopp, varmed årsinkomsten översteg för man 425 kronor, för kvinna 400 kronor samt för äkta makar 825 kronor. Den enligt 6 § lagen om folkpensionering utgående tilläggs-pensionen till pensionsberättigad, vilkens årsinkomst ej uppgår till 450 kronor, belöper sig till ett belopp av 250 kronor, minskat med $\frac{7}{10}$ av vad den pensionsberättigades årsinkomst må överstiga 100 kronor.

De sakkunniga hava föreslagit, att inkomstgränsen för åtnjutande av reducerat *barnbidrag* skall sättas till, för änka 600 kronor samt för äkta makar 900 kronor. Enligt tilläggsförslaget rörande dyrortsgraderade barnbidrag äro även nämnda belopp dyrortsgraderade.

Vid avvägandet av dessa belopp ha de sakkunniga utgått från arbetsför änkas förhållanden, därvid de sakkunniga ansett, att en sådan änkas existens-minimum borde upptagas något högre än det belopp av 450 kronor, som enligt lagen om folkpensionering gällde för rätt till tilläggs-pension utan hänsyn till förekomsten av barn. Man borde nämligen enligt de sakkunnigas mening beakta, att en sådan änka såväl i fråga om kläder som föda krävde mera än en invalid eller åldrig person. Att för invalida änkor eller övriga ensamstående invalida personer med minderåriga barn uppställa andra regler i detta avseende än för arbetsföra änkor hava de sakkunniga ansett icke vara görligt, då särskilt beträffande änkor det ofta vore omöjligt att draga en bestämd gräns mellan arbetsföra och invalider.

Beträffande inkomstgränsen för äkta makar hava de sakkunniga erinrat om att enligt 1913 års pensionsförsäkringslag den övre inkomstgränsen för erhållande av oavkortade barntillägg i det närmaste vore dubbelt så hög som för en ensamstående person. En sådan regel hava de sakkunniga emellertid icke ansett sig kunna förorda i fråga om barnbidragen, detta särskilt med hänsyn till att den del av levnadskostnaderna, som utgjordes av hyra för bostad, ingalunda behövde vara dubbelt så hög för två makar med minderåriga barn som för en ensamstående person i samma ställning. Inkomstgränsen har därför i detta fall ansetts böra sättas till 900 kronor.

Beträffande avdragsreglerna hava de sakkunniga framhållit, att dessa regler i fråga om barnbidragen icke kunde såsom inom folkpensioneringen ha någon betydelse för att främja intresset av sparande för ålderdomen men väl för att påverka de arbetslösa änkornas eller hustrurnas intresse att genom förvärvsarbete bereda de sina försörjning. Ur sistnämnda viktiga synpunkt kunde förutnämnda enligt 6 § lagen om folkpensionering gällande avdragsregel synas väl sträng, åtminstone beträffande lägre inkomster, och det kunde ifrågasättas, huruvida icke en mildare avdragsregel i sådana fall borde uppställas för barnbidragen. De sakkunniga hava likväl stannat vid att föreslå en liknande avdragsregel, som den för tilläggs pensioner gällande.

Härom hava de sakkunniga närmare anfört följande:

Det kunde icke vara lämpligt, att olika avdragsregler gällde för de båda understödsformerna, då ett betydande antal invalider med tilläggs pensioner även erhöle barntillägg. Det borde även bemärkas, att de inkomstbelopp, som vid barnbidragens beräkning icke skulle verka minskande, vore mångdubbelt högre än motsvarande inkomstbelopp inom folkpensioneringen, och de vore så pass stora, att de på landsbygden i allmänhet torde någorlunda motsvara en arbetslös änkas existensminimum. De skäl, som kunde anföras för vare sig en välvilligare avdragsregel eller för denna regel själv, kunde därför knappast tillmätas giltighet beträffande inkomster, vilka mera avsevärt överstege denna gräns. De sakkunniga föresloge alltså, att intill ett inkomstbelopp, som med 300 kronor överstege 600 kronor för en änka och 900 kronor för äkta makar, sju tiondelar av inkomsten över nämnda gränser skulle avdragas från barnbidragen och att för den del av inkomsten, som överstege för en änka 900 och för äkta makar 1 200 kronor, barnbidraget skulle minskas med inkomstens hela belopp. Genom denna ytterligare begränsning åstadkommes, att barnbidrag icke komme att utgå till föräldrar, då deras inkomster vore jämförelsevis goda.

De omförmälda olika inkomstgränserna skola enligt tilläggsförslaget rörande dyrortsgraderade barnbidrag jämväl dyrortsgraderas.

I fråga om *bidragsförskotten* hava de sakkunniga föreslagit inkomstgränserna i stort sett 300 kronor högre än för barnbidragen. Beträffande äkta makars inkomst är dock skillnaden vid dyrortsgradering icke fullt så stor. Den högre inkomstgränsen har av de sakkunniga motiverats framför allt därför, att hänsyn tagits till det stora antalet kvinnliga yrkesutövare med lön huvudsakligen i form av naturaförmåner, vilkas värde måste skattas till tämligen högt belopp. Dessa kvinnor kunde vanligen icke ha barnet hos sig och deras kontanta lön räckte icke till för att betala fosterlega för barnet. Värdet av den föreslagna lagstiftningen skulle väsentligt minskas, om den samma icke komme att omfatta denna kategori av hjälpbehövande mödrar. Ur principiell synpunkt motiverades den högre inkomstgränsen för ogifta mödrar och frånskilda hustrur därmed, att det för dessa icke vore fråga om understöd i egentlig mening utan om ett förskott, som återkrävdes av den underhållsskyldige.

Avdragskvoten för högre inkomst hava de sakkunniga föreslagit till en halv i stället för sju tiondelar för att förenkla uträkningen av bidragsförskotten.

Efter en redogörelse för de över de sakkunnigas förslag i denna del av-
givna yttrandena (sid. 70—73 i propositionen) har *föredragande departe-
mentschefen, statsrådet Möller*, till en början erinrat om vissa mindre
lyckliga verkningar av de av de sakkunniga förordade reglerna för
avdrag av inkomst, i vilket avseende må hänvisas till propositionen sid. 73—
74. Enligt departementschefens uttalande kunde olägenheter av detta slag
avhjälpas, om avdragsregeln i överensstämmelse med vad som gällde för
rätt till tilläggspension finge sådan formulering, att viss kvot av den in-
komst, som överstiger en bestämd minimigräns, avdroges. Denna kvot torde
kunna bibehållas vid av de sakkunniga beträffande barnbidrag föreslagna
sju tiondelar. Departementschefen framhåller vidare, att i yttrandena ifrå-
gasatts riktigheten av att konstruera olika inkomstgränser för rätten till barn-
bidrag och bidragsförskott. En jämförelse mellan de vid olika inkomstgrän-
ser utgående barnbidragens respektive bidragsförskottens belopp utvisade
även, att på grund av denna olikhet vissa mindre lyckliga resultat uppstode.
På grund härav föreslog departementschefen den avvikelser från de sak-
kunnigas förslag, att inkomstgränserna bestämdes till samma belopp för så-
väl barnbidrag som bidragsförskott. För att tillgodose de kvinnliga yrkes-
utövare, vilkas avlöningsförhållanden åberopats av de sakkunniga såsom
skäl för den högre inkomstgränsen i fråga om bidragsförskotten, föreslog
departementschefen särskilda regler för beräkning av värdet av natura-
förmåner. I nu nämnda syfte föreslogs jämväl bestämmande av inkomst-
gränserna för ogift person i dyrortsgrupp 2 till 800 kronor och i dyrorts-
grupp 3 till 1 000 kronor.

I fråga om sistberörda spörsmål anförde departementschefen vid behand-
lingen av de särskilda paragraferna vidare.

Som i den allmänna motiveringen omförmälts har den för rätten till bi-
dragsförskott avgörande inkomstgränsen sänkts till samma belopp som före-
slagits i fråga om barnbidragen. När emellertid inkomstgränsen för rätten
till bidragsförskott sålunda sänkes, måste man taga hänsyn till den stora
gruppen kvinnliga yrkesutövare, vilkas lön huvudsakligen utgår i form av
naturaförmåner. Dessa kvinnor kunna vanligen icke ha sitt barn hos sig
utan måste utackordera detsamma. Kontantlönen räcker emellertid sällan
till för att betala fosterlegan för barnet. Då löneförmånerna för denna
kategori mödrar emellertid taxeras till tämligen högt belopp, skulle med
den nu föreslagna låga inkomstgränsen ett stort antal av dessa mödrar, som
vore i behov av samhällets stöd för beredande av uppehälle och uppfostran
åt sina barn, uteslutas från rätt till bidragsförskott eller få vidkännas avse-
värd minskning av sådant förskott. Till motverkan av denna följd av
inkomstgränsens sänkning föreslås, att värdet av förmån, bestående av fri
kost och fri bostad, vid inkomstens beräkning icke må uppskattas till högre
belopp än, i ortsgrupp 1 200 kronor, i ortsgrupp 2 300 kronor samt i orts-
grupp 3 400 kronor.

Sammanfatt stats- och andra lagutskott lämnade i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 1 de framlagda lagförslagen i denna del utan erinran.

I detta sammanhang må vidare nämnas, att enligt *lagen den 18 juni 1937 (nr 384) om kommunala pensionstillskott m. m.* kommun kan till utfyllande av bland annat barnbidrag och bidragsförskott under vissa förutsättningar lämna understöd utan fattigvårds karaktär.

Slutligen må här erinras, att chefen för socialdepartementet den 3 januari 1938 enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande utsett en kommitté, den s. k. *socialvårdskommittén*, vilken enligt direktiven för dess arbete har till uppgift att företaga en allmän översyn av socialvården.

I de nu till behandling föreliggande motionerna har föreslagits en avsevärd höjning av de i lagen om förskottering av underhållsbidrag till barn angivna inkomstgränserna för rätt till oreducerat bidragsförskott. Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen var frågan om fastställandet av dessa inkomstgränser samt motsvarande spörsmål med avseende å barnbidrag föremål för ingående prövning under förarbetena till 1937 års lagstiftning om bidragsförskott och om barnbidrag. Frågan huruvida med hänsyn till därefter ändrade förhållanden denna gränsdragning numera kan anses skälig och lämplig torde komma under övervägande vid socialvårdskommitténs nu pågående utredningsarbete. Med hänsyn härtill finner utskottet ej påkallat att i anledning av ifrågavarande motioner tillstyrka vare sig lagändring i det hänseende, som avses i motionerna, eller en framställning i ämnet av riksdagen till Kungl. Maj:t.

Utskottet.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 27 februari 1941.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman, Linder, Hagman**, *Tamm, Sten, Wistrand, Holstenson* och *Näslund*;

från andra kammaren: fröken *Hesselgren* samt herrar *Hage, Pettersson* i Hällbacken, *Molander* i Härnösand*, *Hermansson, von Seth**, *Lundgren* och *Norup*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.